

ODLOMEK IZ PUŠKINOVE DRAME »BORIS GODUNOV«

Poslovenil Tine Debeljak

Noč. Celica v Čudovem samostanu.
(L. 1603.)

Pimen (*piše ob svetilki*): A zdaj še eno in poslednjo zgodbo in letopise svoje s tem končam, izpolnim dolg, ki Bog ga bil naložil je meni, grešniku. Zaman ni On postavil me za pričo mnogih let in razodel skrivnosti mi pisanja. Nekoč morda menih ko mravlja priden bo našel moje delo brez imena, prižge, kot jaz sedaj, svetilko borno, da prah vekov s platnic skrbno obriše, prepíše vnovič zgodbe te resnične, da se seznanijo potomci pravoslavnih dežel z domačo slavno zgodovino, da spomnijo se carjev svojih svetlih, del njihovih in slave in dobrote — za grehe pa in njih dejanja temna Odrešenika prosijo oproščenja.

Na starost, čutim, znova sem oživel, minulost vsa se pred očmi vrsti mi — kaj davno je od tiste dobe burne, ko nas metalo je ko ocean? Sedaj poleglo se je, vse je mirno, le malo še spomin obrazov hrani, le malo besedi o njih še kroži, večina vse je šlo že v nepovrat... Že blizu dan je... luč že dogoreva... a zdaj še eno in poslednjo zgodbo! (*Piše.*)

Grigorij (*se zbudi*): Da sanje to so? Nemogoče. V tretjič! Prekleti sen!... — Še vedno starček, glej, sedi pri luči in dremaje piše, vso dolgo noč zatisnil ni očesa. Kako mi drag njegov obraz je mirni, ko z dušo, vso pogreznjeno v preteklost, svoj letopis končuje. — Večkrat že bi hotel vedeti, o čem le piše? O krutem mórda vladanju Tatarjev? O maščevanju carja Groznega?

O burnem svétu onem v Novgorodu?
 O slavi domovine? — Vse zaman:
 ne na visokem čelu ne v očeh ni
 mogoče brati misli, ki jih misli —
 ves čas obraz je miren, veličasten
 kot sodcu, vajejemu trde službe,
 brezstrastno na nedolžne zroč in krivce,
 seštevajoč vse dobro in vse slabo
 ne kaže niti radosti ne gneva.

Pimen: Si, brat, se zbudil?

Grigorij: Blagoslovi mene,
 čestiti oče!

Pimen: Blagoslovi Bog
 te danes in na veke vekov, Amin!

Grigorij: Ti pisal si in ni te sen premagal,
 a moje sanje, bogme, vrag je motil.
 Sanjalo se mi je: da me zvodnica
 peljala je na stolp visok, odkoder
 sem Moskvo zrl pred sabo ko mravljišče.
 Globoko doli zbralo se je ljudstvo,
 na mé kazálo in se mi smejalo,
 oblije sram me, pobledim in padem,
 in strmoglav leteč sem se prebudil...
 In trikrat se je isti sen ponovil.
 Ni čudno to?

Pimen: Le mlada kri kipi ti,
 z molitvijo pomiri jo in postom,
 in sanje tvoje bodo vse bolj lahke.
 Še dandanès z menoj godi se isto,
 če od dremávice zaspan postanem
 in kar zaspim, ne da bi dolgo molil:
 moj stari sen ni miren in brezgrešen,
 še čarajo zabave ga dvorjanske,
 šotori vojni in predrzni boji,
 ki strastno sem jih v dneh mladosti ljubil.

Grigorij: Kako veselo si mladost preživel!
 Boril si se pred kázansko trdnjavo,
 doživel si pod Šujskim vojno z Litvo,
 in bil na dvoru carja Ivana.
 O srečen ti! A jaz od let otroških

potepam se po celicah, ubožec.
 Zakaj ne morem iti v krute boje,
 ne veseliti se za carsko mizo?
 I jaz na stara leta kakor ti
 bi mogel se odtrgati iz šuma,
 stopiti med spokorjene menihe
 in se zapreti v celice te tihe.

Pimen: Ne bodi žal ti, brat, da grešni svet
 si mlad zapustil, da skušnjav ti malo
 poslal Vsevišnji Bog je in veruj:
 še nas od daleč mami slava, blesk
 in ženska še z ljubeznijo varljivo.
 Glej, star sem že in mnogo sem okusil,
 a prav spoznal šele tedaj sem srečo,
 ko me privel Gospod je v samostan.
 Pomisli sin na carje vélike!
 Kdo je nad njimi? Bog edin. — Kdo sme se
 upreti jim? Nihče! A vendar često
 jim zlata krona delala je muke
 in menjali bi radi za klobuk jo.
 Car Grozni duši je iskal pokoja
 v posnemanju meniškega življenja
 in dvor njegov, nekda ljubimcev poln,
 spremenil se čez noč je v samostan:
 velmožje v zlatih plaščih in vlasuljah
 postali so spokorni — črnorizci,
 a grozni car — igumen, bogomoljec!
 Tu videl sem ga, v tejle celici —
 (v njej živel in trpel Kiril je vdano,
 pravičen mož! Tedaj že tudi jaz
 po božji volji milostno spoznal sem
 sveta ničvrednost) — tu sem videl carja,
 od maščevanj in jeze trudnega,
 zamišljen, tih se vsedel je med nas —
 mi pa pred njim smo stali nepremično.
 Tedaj igumenu in bratom reče:
 »Očetje moji, dneva si želim,
 ko tu ostanem in miru počakam.
 Ti Nikodem, ti Sergij, ti Kiril,
 vi vsi — vsem tu slovesno zdaj obljubljam,
 da prišel k vam zločinec bom skesani,
 da sprejmem tu čestitljivo menišstvo
 in padem k nôgam tvojim, sveti oče!«
 Tako govoril sam je Ivan Grozni,
 besede sladke so iz ust mu lile

a ljudstvo besno vleče od nekod
 vzgojiteljico bedno, izdajalsko.
 Tedaj pojavi se ves bled od zlobe
 med ljudstvom Judež — Bitjagovskij sam.
 »To on, morivec!« se zasliši vpitje —
 in ni ga več. In narod vrže se
 za ubeglimi morilci tremi v lov,
 zajamejo nekje jih v mestu skrite
 in priženo pred umorjeno truplo —
 in čudo: toplo truplo zadrhti!
 a narod vpije: »Pokesajte se!«
 in v grozi se morilci pokesajo
 pred smrtjo in izdajo — Godunóva.

Grigorij: In koliko je star bil carjevič?

Pimen: No, sedem let, a danes bi bilò mu —
 (prešlo že od tedaj deset let — ne,
 dvanajst!) — no, bil bi tvoj vrstnik, drugár
 in, da ni Bog obrnil, davno car.

S to zgodbo žalostno zdaj zaključujem
 svoj letopis. Od tega časa malo
 zasledoval sem svet. O brat Grigorij,
 pri meni si naučil ti se brati
 in pisati — glej, tebi ga izročam!
 In kadar čas imel boš v samostanu,
 tu nadaljuj, a ne modruj lokavo,
 opiši vse, kar boš v življenju videl:
 vojské in mir in carovanje carjev
 in čudeže svetnikov boguvšečnih,
 prerokbe in nebeška znamenja.
 Zdaj čas je meni že, da se oddahnem,
 ugasnem luč... že k zornicam
 zvoni... O blagoslovi raba svojega,
 Gospod!... Podaj mi palico, Grigorij!...
 (Gre.)

Grigorij: Car Boris, pred teboj vsakdó trepeče,
 omeniti nihče se ti ne drzne
 usode carjeviča Dimitrija!
 Medtem pa v celici menih pobožni
 obtožbo strašno zoper tebe piše
 in sodbi svetni več ne ubežiš,
 kot ne uideš nikdar jezi božji!